

LOBĮ SAUGANTIS SLIBINAS IR SLIBINO BRUOŽŲ SEGĖ

Dainius RAZAUSKAS

Straipsnis priklauso plačiai sutvėrimo–ištvėrimo temai, nagrinėjamai kelių pastarųjų metų autoriaus darbuose. Viename iš paskiausiųjų (Razauskas 2025) nagrinėtas upes tvenkiančio, vandens tėkmę stabdančio angino (angies-slibino) motyvas, menantis sutvėrimą. Motyvas turi įvairių atšakų, viena iš kurių – angino sutvertas turtas, mitologijoje paprastai perteikiamas lobį saugančio slibino vaizdiniu. Tą patį vaizdinį iš esmės įkūnija bei plėtoja archeologinės roplio bruožų segės, apyrankės, žiedai. Tik „turtas“ šiuo atveju yra žmogaus kūnas, sveikata, gyvybė, kurią saugoti – tokio papuošalo–amuleto paskirtis. Apsivilkus drabužį, segė su-tveria jį ir turi, laiko, o norint drabužį nusivilkti, segė tenka atsegti – šį „turtą“ saugojusio slibino glėbį atgniaužti, iš-tverti ir kūną iš jo pa-leisti.

Prasminiai žodžiai: roplio bruožų segės, apyrankės, žiedai; slibino saugomas lobis; lietuvių ir lyginamoji mitologija; sutvėrimas ir ištvėrimas.

Žalvarinė lankinė segė iš Jurgaičių (fragmentas). Saugoma Lietuvos nacionaliniame muziejuje (toliau – LNM)

■ Europoje lobį saugančio slibino vaizdinys žinomas nuo antikos, bet ypač pagarsėjęs iš senovės anglų epinės poemos „Beovulfas“, kurioje Sigmundas slibiną užmuša bei pasisavina jo saugotą lobį (eil. 886–897), o paskui ir pats Beovulfas užmuša slibiną bei pasisavina jo saugotą lobį (eil. 2211–2819, 3050–3057), taip pat iš senovės skandinavų „Poe-tinės Edos“, kurioje Sigurdas užmuša slibiną Fafnį ir pasisavina jo saugotą lobį („Grypio pranašystė“, posmai 11–13, ir „Eilės apie Fafnį“)¹.

■
1 Beовульф 1975: 71, 133–162, 173–174; PE: 225, 241–249; žr. West 2007: 430, išn. 66; ME I: 123–124, 125, 138–140; MHM I: 168; II: 432–433, 559 ir kt. Apie dvasines šio vaizdinio sąsajas ir atitinkamą lobio simboliką žr. Eliade 1974: 442; VrDSI: 412.

Vaizdinys iškyla ir XVI a. Vakarų Europoje paplitusioje bei viduramžių mitines pažiūras apibendrinusioje „liaudies knygelėje“ apie didįjį Renesanso magą daktarą Faustą, pasakojant apie jo iškastą lobį: „Kad velnio vaikui Faustui nieko nestigtų, dvasia Mefistofelis pasiuntė jį į seną koplyčią; ji buvo visai sugriuvusi ir stovėjo pusė mylios kelio nuo Vitenbergo. Ten buvo slaptas rūsys; jį daktaras Faustas turėjo atkasti ir rasti didžiulį lobį; daktaras Faustas paklausė, o kai tenai nuėjo, pamatė ant lobio gulintį didelį baisesį kirminą, pats lobis atrodė kaip ryški šviesa. Daktaras Faustas ištarė burtažodį, ir kirminas nušliaužė į plyšį. Kai iškasė lobį, ten rado tik anglis, o aplink save pamatė ir išgirdo daugybę dvasių.

Žalvarinė pasaginė zoomorfinė segė iš Palaukės. XI–XII a.
Saugoma Vytauto Didžiojo karo muziejuje (toliau – VDKM)

Žalvarinė apyrankė zoomorfiniais galais iš Prienlaukio I a.
Saugoma VDKM

Taigi daktaras Faustas parsinešė anglis į namus, o jos tučtuojau pavorio sidabru ir auksu, kuris, kaip pasakojo jo mokinys, buvo keletas tūkstančių guldenų vertės.²

Vaizdinys gerai pažįstamas slavams: Ukrainos Užkarpatėje didelių juodų gyvačių pavidalą gali įgauti lobius saugantys velniai; Žitomiro apylinkėse tikėta, jog užtikus gyvačių susitelkimą reikia mesti į jas kokį metalinį daiktą, tada toje vietoje, kur slypi gyvačių saugomas lobis, pasigirsiąs pinigų žvangesys; Volynėje tokiu atveju patariama sudraskyti į skutus ką nors iš savo apdaro ir mesti į gyvates, kurios tada pačios pavirsiančios aukso krūva; taip pat pasakojama, jog žemėn užkastas auksas, kai „vėdinasi“, gali pasirodyti gyvačių pavidalu; pasak makedonų, jeigu lobį bando iškasti tas, kam jis neskirtas, tai kasamas šis pavirsta angimis; pasak serbų ir kroatų, žemėje paslėptus lobius saugo gyvačių pavidalo velniai, šiaip didelė gyvatė, angis arba anginas, slibinas; Bulgarijoje žemėn užkastų lobijų šeimininkas yra žaltys, angis arba slibinas; anot Krokuvos vaivadijos lenkų, aukso lobį saugo žaltys auksine galva, sidabro – sidabrine ir t. t.³

Panašiai, pasak Pranės Dundulienės, Lietuvoje: „Ten, kur būva žaltys, jis atneša palaimą ir laimę, tie namai laimingi (Aukštadvaris, Tauragė, Višakio Rūda), pilni visokio turto (Salakas), be to, jis ir požemio lobijų globėjas“; „Pasakose paslėptus ir užkeiktus lobius, dažniausiai pinigus, saugo gyvatės ar žalčiai, kartais – ropiais pasivertę velniai. Žemaitijoje, Vilniaus krašte ir kt. buvo tikima, kad, sutikus kamuolį žalčių, tarp kurių yra jų karalius su aukso karūna, reikia mesti į juos kamuolį, tada jie pasivers auksu, nes taip pasirodąs užkeiktas lobis. Pasakojimuose apie užkeiktus

lobius sakoma, kad ten, kur užkastas lobis, paprastai gyvena žalčių ar gyvačių karalius ir jis tą lobį stropiai saugo. Be to, ir pačios žalčio ar gyvatės karūnos turėjimas žmogui laiduoja priėjimą prie visokių paslėptų lobijų.⁴

Išties, su lobį saugančio angino vaizdiniu bent iš dalies galima būtų sieti ir žalčių ar gyvačių karaliaus vainiką ar karūną, kurią įgijęs žmogus sužino, kur paslėpti lobiai. Jonas Balys šį sakmių tipą, jo pavadintą „Gyvačių karaliaus vainikas“ (LPK 642A), apibendrina sakiniu: „Kam pavyksta įsigyti gyvačių karaliaus vainiką, tas viską žino, mato žemėje paslėptus turtus, supranta gyvulių kalbą ir pan.“⁵ Pavyzdžiui, neturtinga moteriškė sutiko gyvačių karalių, kuris padovanojo jai savo karūną, ir ji *tapo tuojau viską žinanti: kada ji ir kiti mirsią, kur yra turtai žemėje*⁶. Vis dėlto paslėptų turtų, lobijų žinojimas šio tipo sakmėse tėra bendros visažinystės atskiras atvejis ir nėra joms pernelyg būdingas.

Tiesiogiai su nagrinėjamu vaizdiniu siejasi, pavyzdžiui, Ignalinos apylinkėse užrašytas pasakojimas, kaip kartą moteris ėjo į krūmus pasipjauti vantų:

Tiktai pamatė mano teta Gegienė – stovi didelis katilas auksinių pinigų. Pinigai saulėje blizga. Apie katilą apsirovnyojęs didelis žaltys. Ji pamačius šaukia savo seserį – mano mamą: „Elžbiet! Elžbiet! Eik čionai! Žiūrėk, ką aš radau!“ Kol atėjo mano mama, tai viskas prapuolė.⁷

Ypač įdomu, kad lobį saugančiam slibinui Lietuvoje kartais prilyginama skrynios su pinigais

2 Faustas 2006: 168.

3 Губа 1997: 324–325.

4 Dundulienė 1996: 93, 99.

5 Balys 2002: 77.

6 Balys 2002: 298, Nr. 121.

7 VILD: 133.

Žalvarinė lankinė segė iš Papilės. X a. Saugoma Šiaulių „Aušros“ muziejuje (toliau – ŠAM)

Žalvarinė apyrankė zoomorfiniais galais iš Sargėnų. X–XI a. Saugoma VDKM

spyna, kaip kad Zarasų apylinkėse užrašytoje sakmėje:

*Vienas senis sapnavo, kad nueitų paežerėn, tai ten ras visą skrynią pinigų. Tos skrynios spynon įkišt mažojo piršto galą – ir skrynja atsidarys. Nubudotas žmogus, pagalbojo, ar eit, ar neit. Dėlto ėmė ir nuėjo. Tikrai skrynią rado, bet ant tos skrynios guli baisus baisesias slibinas. Jis pamatęs nusigando ir sako: „Eik tu skradžiai su pinigais!“ Kai šitai pasakė, tik žleg, žleg ir nužlegėjo pinigai skradžiai. Senis atėjo namo ir atsigulęs užmigo. Miega ir vėl sapnuoja, kad tas slibinas tai buvo skrynios su pinigais spyna. Kad būt uždėjęs ant slibino lūpų pirštelį, tai būtų skrynja atsidarius.*⁸

Taigi spyna – šio pasaulio mechanizmas, žmonių pasigamintas įrenginys – perima ir atlieka mitinio pasaulio būtybės slibino funkciją saugoti turtą, lobį. Arba, iš kitos pusės pažvelgus: mitinėje tikrovėje slibinas laiko turtą *sutvėręs* taip pat, kaip buitinėje tikrovėje – spyna. Todėl mitinėje tikrovėje užmušti lobį saugantį slibiną – tas pats, kas buitinėje tikrovėje atrakinti arba (juolab) nulaužti spyną.

Turint omenyje tai, kad didžiausias žmogaus turtas yra gyvybė ir sveikata (pasak priežodžių: *Sveikata ir už auksą brangesnė; Sveikas – tai ir turtingas (bagotas); Sveikata turtus sukrauna*⁹ ir t. t.), įdomu šiuo atžvilgiu pažvelgti į tokias senovinio tradicinio apdaro dalis kaip segės.

8 VILD: 143; VISV: 159.

9 LTs V: 91, Nr. 254, 255; GrgPPr: 233–234.

Marija Gimbutienė apie jas rašė: „Segių randa ir moterų, ir vyrų kapuose. Masyviomis buvo susegami apsiaustai ar kiti viršutiniai drabužiai, lengvesnėmis – palaidinės ir galvos danga. Labiausiai buvo paplitusios ir ilgiausiai išsilaiškė lankinės segės. <...> Liptelinės lankinės ir su gyvuline kojele (gyvulio ar gyvatės galvute kojelės ir lankelio gale) būdingos prūsų ir kuršių kraštui. Jų aptinkama iki X–XI amžiaus.“¹⁰

M. Gimbutienę tęsė ir papildė P. Dundulienė: „Sagė su dviem susivijusių gyvačių galvutėmis iš IX a. rasta Stragnuose, Priekulės r. Dvi panašios IX a. segės rastos Laiviuose, Kretingos r. Sagė su keturiais susirangiusiais žalčiais iš IX a. rasta Prysmančiuose, Kretingos r. Sagės su dviem žalčio galvomis rastos Laiviuose (XI a.), Vaiguvoje (X–XI a.), Bėčiuose, Ukmergės r. (XI–XIII a.), Ringuvėnuose, Šiaulių r. (XI–XIII a.), Kalniškiuose, Raseinių r. (X–XIII a.), Palaukėje, Vilniaus r. (XI–XII a.). Nemažai rasta žalčiažiedžių įvairiose Lietuvos vietose.“ [Dundulienė 1996: 29] Be to, segė – ne vienintelis anginą vaizduojantis papuošalas: „Turime ir apyrankių su gyvatės ar žalčio galvomis, rastų Luknėje, Skuodo r. (IX–X a.), Laiviuose (X–XI a.), Rudaičiuose, Prysmančiuose, Kretingos r. (X–XI a.), Sargėnuose, Panevėžio r. (X–XI a.), Veršvuose, Kauno priemiestyje (X–XI a.), Stakliškėse, Prienų r., ir kt. Jų gausu Lietuvos muziejuose.“¹¹

Aibė išpūdingų pavyzdžių pateikta Lietuvos nacionalinio muziejaus surengtos parodos kataloge „Baltų menas“. Pasak vieno iš jo autorių, Mariaus Iršėno: „V–VI a. baltų lankinių segių formose pasirodo slibino, žalčio ar net žirgo galvos motyvas, kuris išsilaiko, tiesa, labai transformuotas

10 Gimbutienė 1985: 136.

11 Dundulienė 1996: 30.

Žalvarinė apyrankė zoomorfiniais galais iš Veršvų. X–XI a. Saugoma VDKM

Žalvarinė pasaginė segė iš Pavirvytės–Gudų. Saugoma Mažeikių muziejuje

ir schematizuotas, iki pat XI a., o pasaginėse segėse net iki XVII a.“; „Vėliausiai zoomorfinis motyvas pritaikytas pasaginėse segėse zoomorfiniais galais. Šis segių tipas baltų kraštuose žinomas jau nuo VII–VIII a., tačiau zoomorfinės galvutės jų galuose pradėtos lieti tik XI a., ir ši tradicija išsilaikė net iki XVII a. Daugumos segių galai primena atgręžtą pasakų slibino ar žalčio galvą. Šią versiją sustiprina Hedebeiu (Danija) rasta X a. datuojama segė ir XI a. pirmąja puse datuojama segė iš Gotlando su išraiškingomis slibino, o gal mitologinio šuns ar vilko galvomis.“¹²

Čia ir apyrankės su „žalčių“ galvutėmis galuose¹³.

Pasak kitos iš katalogo „Baltų menas“ autorių, Rasos Banytės–Rouel, ir kai kurių žiedų „[i]vijios panašios į susisukusią gyvatę ar žaltį“, o pats jų dantytas ornamentas „tarsi primena supaprastintą roplio odos geometrinį motyvą“; „Ypač natūralistinis gyvatinis žiedas rastas kaip pavienis radinys pietvakarių Latvijos pajūrio srityje. Tai žalvarinis įvijinis žiedas iš Priekulės *Elkaskēzeni* (Liepojos r.). Šis žiedas – tai iš vielos padaryta gyvatės figūrėlė, kuri susukta daugiau nei dviem apvijomis taip, kad vienas galas su pastorinta gyvatės galvute priekinėje dalyje prasikeičia su kitu žiedo galu – į viršų užlenkta suploninta gyvatės uodegėle. Įmuštais ratukais ir kampu laužta linija galvutėje natūralistiškai išryškinti gyvatės ar žalčio bruožai. Priekulės *Elkaskēzeni* žiedas datuojamas 300–500 m. po Kr.“; panašiai Lietuvoje: „Marvelės kapinyno 316 kape rasto žiedo vienas

galas suplokštintas, o kitas šiek tiek palenktas į viršų. Žiedo pavidalas – tarsi stilizuota gyvatė ar žaltys“; „Sudėtingesnėmis kompozicijomis ornamentuoti įvijiniai žiedai labai panašūs į sumažintus panašiais motyvais puoštų įvijinių apyrankių modelius. Kartais šios apyrankės galuose turi abstrakčiai ar gana realistiškai pavaizduotą roplio galvą ir uodegą, ornamento kompozicijos primena jo žvilgančios odos rašto kaitą“; „Minimalistinio zoomorfinio stiliaus bruožų pastebima įvijinių žiedų, rastų X–XI a. Pavirvytės kapinyno (Akmenės r.) 135 kape, pavidaluose. Šių žiedų galai atriesti ir užsukti į priešingą pusę. Pavirvytės žiedai – tarsi suabstraktintas apvijomis susisukusios ir galvą pakėlusios bei uodegą išrietusios gyvatėlės ar žalčio pavidalas.“¹⁴

Be abejo, neapsisprendimas tarp slibino, gyvatės ar žalčio priklauso dabartiniams tyrinėtojams, nerandantiems vieno žodžio vaizduojamam padarui pavadinti. Mūsų šis klausimas jau aptartas kitur¹⁵, ir patogumo dėlei apsisotą ties pavadinimais *angis-slibinas* arba *anginas*, apimančiais mitinį roplį apskritai.

Tokio pobūdžio papuošalus veikiausiai mena ir tie rytų slavų tikėjimai, pagal kuriuos, žmogaus „negalima buvo laidoti su papuošalais, nes auskarai pavirsią driežais, sagės – rupūžėmis“¹⁶. Mitinis papuošalų turinys seniai pamirštas, išlikusi tik pati sąsaja su ropliais.

O mitinis turinys tas pats: roplys, *anginas sutveria* ir laiko *sutvėręs turtą*. Tai tiesiogiai susiję, tos pačios šaknies žodžiai: pasak Kazimiero Būgos, „*turėti* vadinasi *nu(si)tvėrus* (įsitvėrus) ką

12 BM: 126 (žr. 138), 159; segių pavyzdžių žr. p. 118, 119, 126, 130–143, 161–165, 171, pav. 25, 27, 38, 43, 44, 46, 48, 49–50, 53–57, 59, 60, 85–92, 100; taip pat p. 530–539, pav. 11–24; knygos sąvade – p. 699–701, 705–715.

13 BM: 154, 156, pav. 72, 73, 76, 77.

14 BM: 450, 459, 461, 470, 471; pavyzdžių žr. p. 450, 462, 470, 471, pav. 2, 4, 23, 44–46.

15 Razauskas 2025.

16 Толстая 2005: 51.

Žalvarinė pasaginė segė iš Pavirvytės–Gudų. Saugoma Mažeikių muziejuje

Įvijinis žiedas iš Sargėnų kapinyno 124 kapo. Saugoma VDKM

laikyti. Žmogaus *turtą* sudaro visa tai, ką jis *turi nutvėręs, patvėręs*¹⁷. Vertinimas priklauso nuo padėties ir aplinkybių: kai norime *turtą su-tverti* ir išsaugoti, *turėti*, kabiname ant jo spyną, o kai norime jį *iš-tverti* ir paimti, vartoti ar paleisti apyvartoti, spyną atrakiname arba net nulaužiamo – tuomet spyna, suprantama, vertinama neigiamai (kaip mįslėje *Nei pati ima, nei kitam duoda; Nei pats valgo, nei kitam duoda* ir pan.¹⁸). Apsivilkta ir sege susegtas apdaras *su-tveria* ir saugo kūną nuo šalčio, kritulių, sužeidimų ir t. t., o apdarą nusivilkdami, sege atsegame, *iš-tveriamė*. Bet jei norint nusiprausti ar gultis miegoti sege užsikirstų ir nebeleistų nusirengti, mes ją laužtume kaip užrūdijusią spyną, siekdami iš jos gniaužtų *iš-si-laisvinti*. Perkeltine, „magine“ prasme segei prilygsta apyrankė ir žiedas kaip „magineis ratas“¹⁹, savaimė menantis savo uodegą įsikandusį anginą, vadinamąjį Uroborą, mitinėse kosmologijose paprastai juosiantį ir laikantį *sutvertą* pasaulį²⁰. Kaip kad senovės skandinavų Pasaulio anginas, pasak „Poetinės Edos“ („Giesmė apie Hiumį“ 23), – ne-lyginant „diržas, kurs juosia visą pasaulį“²¹.

Kai kada toks anginas tarsi kartoja ar net atstoja miesto *aptvarą*, kaip štai rusų pasakoje: *Кругом города лежала большая змея, обвившись кольцом, так что голова с хвостом сходилась*

17 BūgaR II: 131.

18 KnsLM: 262, T 476.

19 Razauskas 2020: 10–18.

20 Trumpai žr. Biedermann 2002: 451–452; Cirlot 1996: 246–247; Chevalier, Gheerbrant 1996: 728–729; VrDSI: 353; Onians 2000: 250; West 2007: 348 ir daug kur kitur.

21 PE: 143.

„Aplink miestą gulėjo didžiulė gyvatė, apvijusi žiedu taip, kad galva su uodega susijė“²².

Paminėtinos ir Lietuvoje „žalčiais“ puoštos *tvoros*, trumpai aptartos P. Dundulienės: „Žalčiai su trišakėmis uodegomis ant gonkų tvorelės rasti Jiezne. Šita žalčių tvorelė primena suomių Kalevalos pasakojimą apie didvyrio motiną, kuri, įspėdama sūnų apie gresiančią nelaimę, atkreipia jo dėmesį į žalčių tvorą, per kurią jis turįs perlipti. Ji sako sūnui, kad prieš jo siekiamo tikslo vartus yra žaltys. Žalčių tvorą didvyris perker-ta kardu“, savo ruožtu: „Žemaitijoje neretai galima aptikti gyvačių ar žalčių motyvų ant kapinių vartų. <...> Įdomi sena geležinė tvorelė išlikusi Lieplaukės kapinėse (Plungės r.), kur visuose ke-turiuose jos kampuose realistiškai pavaizduota po du žalčius su iškeltomis į viršų galvomis“²³.

Visa tai papildomai patvirtina bei plėtoja *su-tveriamąją* angies-slibino vaizdinio ir aptartųjų papuošalų prasmę.

LITERATŪRA IR ŠALTINIAI

Balys 2002 = Jonas Balys. *Raštai*, III. Parengė Rita Repšienė. Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas.

Biedermann 2002 = Hans Biedermann. *Naujasis simbolių žodynas*. Vilnius: Mintis.

BM = *Baltų menas: Parodos katalogas*. Sudarytojas Adomas Butrimas. Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2009.

BūgaR II = Kazimieras Būga. *Rinkiniai raštai*, II. Sudarė Z. Zinkevičius. Vilnius: Valstybinė politinės ir mokslinės literatūros leidykla, 1959.

22 АФНРС I: 507, Nr. 178; Пропи 1998: 366.

23 Dundulienė 1996: 35, 89.

- Chevalier, Gheerbrant 1996 = Jean Chevalier, Alain Gheerbrant. *A Dictionary of Symbols*. London: Penguin Books.
- Cirlot 1996 = Juan Eduardo Cirlot. *A Dictionary of Symbols*. Second edition. London: Routledge.
- Dundulienė 1996 = Pranė Dundulienė. *Žalčiai lietuvių pasaulėjautoje ir dailėje*. Vilnius: Mintis.
- Eliade 1974 = Mircea Eliade. *Patterns in Comparative Religion*. New York–Scarborough: New American Library.
- Faustas 2006 = *Daktaro Johano Fausto, garsiojo burtininko ir juodojo mago, istorija*. Vertė Liucija Citavičiūtė. Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas.
- Gimbutienė 1985 = Marija Gimbutienė. *Baltai priešistoriniais laikais: Etnogenezė, materialinė kultūra ir mitologija*. Vilnius: Moksas.
- GrgPPr = *Patarlės ir priežodžiai*. Paruošė K. Grigas. Vilnius: Valstybinė grožinės literatūros leidykla, 1958.
- KnsLM = *Lietuvių mįslės: Rinktinė*. Sudarė ir parengė Aelita Kensminienė. Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2018.
- LTs V = *Lietuvių tautosaka, V: Smulkioji tautosaka, žaidimai ir šokiai*. Medžiagą paruošė K. Grigas. Vilnius: Mintis, 1968.
- ME I = *Mitologijos enciklopedija, I*. Vilnius: Vaga, 1997.
- Onians 2000 = Richard Broxton Onians. *The Origins of European Thought about the Body, the Mind, the Soul, the World, Time, and Fate: New Interpretation of Greek, Roman and kindred evidence also of some basic Jewish and Christian beliefs*. UK: Cambridge University Press.
- PE = *Poetinė Eda*. Iš senosios islandų kalbos vertė Aurelijus Vijūnas. Vilnius: Aidai, 2009.
- Razauskas 2020 = Dainius Razauskas. Apibrėžimas: Nuo kosmologinio vaizdinio prie maginės praktikos ir episteminės metaforos. *Būdas*, 2020, Nr. 3.
- Razauskas 2025 = Dainius Razauskas. Angis-slibinas, užtvenkęs tėkmę: mitinis vaizdinys ir jo šakos. Atiduotas spaudai.
- West 2007 = Martin Litchfield West. *Indo-European Poetry and Myth*. Oxford: Oxford University Press.
- VILD = *Laumių dovanos: Lietuvių mitologinės sakmės*. Paruošė Norbertas Vėlius. Vilnius: Vaga, 1979.
- VISV = *Sužeistas vėjas: Lietuvių liaudies mitologinės sakmės*. Sudarė Norbertas Vėlius. Vilnius: Vyturys, 1987.
- VrDSI = Ad de Vries. *Dictionary of Symbols and Imagery*. Amsterdam–London: North-Holland Publishing Company, 1976.
- АфНРС I = *Народные русские сказки А. Н. Афанасьева, I*. Подготовка текста, предисловие и примечания В. Я. Проппа. Москва, 1958.
- Беовульф 1975 = *Беовульф*. Перевод с древнеанглийского В. Тихомирова, комментарии О. Смирницкой. *Беовульф. Старшая Эдда. Песнь о Нибелунгах*. Москва: Художественная литература.
- Гура 1997 = Александр Викторович Гура. *Символика животных в славянской народной традиции*. Москва: Индрик.
- МНМ I–II = *Мифы народов мира: Энциклопедия, I–II*. Главный редактор А. С. Токарев. Москва: Советская энциклопедия, 1980–1982.
- Пропп 1998 = Владимир Яковлевич Пропп. *Собрание трудов: Морфология (волшебной) сказки [с. 5–111]; Исторические корни волшебной сказки [с. 112–436]*. Москва: Лабиринт.
- Толстая 2005 = Светлана Михайловна Толстая. *Символический язык одежды. Славянская традиционная культура и современный мир, VIII*. Москва: Государственный республиканский центр русского фольклора.

Įvijinis žiedas iš Sargėnų kapinyno 124 kapo. Saugoma VDFM Nuotraukos iš Adomo Butrimo sudarytos knygos „Baltų menas“ (Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2009)

THE TREASURE-GUARDING DRAGON AND THE DRAGON-FEATURED BROOCH

Dainius RAZAUSKAS

A series of articles has already been published by the author on the opposition between coagulation and solution in mythology, a particular aspect of which consists of the stagnation (standing, stagnant, “dead” water) and flow (flowing, streaming, “living” water). This wide theme also pertains to mythical images of the spring, fount, or stream obstructed or banked up by a stone or rock (the stone itself being an image of final coagulation, stagnation, stiffness) and, in its turn, of the overthrown, demolished, or split-apart rock and the stream launched out from (below) it. In mythology, the obstruction is usually done and impersonated by the Devil, while the demolition — by its worst enemy, the Thunder-God. However, in actual texts these mythical personages are often represented by various agents, as animals, anthropomorphic, or human beings. In one of the recent articles, the serpent-dragon damming up water was under consideration. This motif has a number of filiations among which also belongs a treasure-guarding dragon. This very image, in its turn, can be recognized in Baltic archaeological dragon-featured brooches, only the treasure guarded by the dragon-featured brooch-amulet in this occasion represents human health and life. The human body, vested and hooked up by the brooch, is thus closed to hostile influence and contained intact; on the other hand, to be divested, it must be detached and released from the “dragon grip” that guarded it theretofore.

Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas
Antakalnio g. 6, LT-103008, Vilnius
E. paštas: dainius.razauskas@lnkc.lt